

Arviointiryhmän toimenpide-ehdotukset Keski-Suomen hyvinvointialueelle sosiaalihuollon palveluista

Aluehallitus 26.11.2025
1156/00.04.00/2025

Valmistelija konsernipalveluiden toimialajohtaja Lasse Leppä, p. 050 599 9545
erityisavustaja Jenni Laiho, p. 040 669 4640

Selostus asiasta

Yleistä

Valtiovarainministeriö on päättänyt 17.6.2025 käynnistää hyvinvointialueesta annetun lain 122 §:n tarkoittaman arviointimenettelyn Keski-Suomen hyvinvointialueella ja asetti arviointimenettelyä varten arviointiryhmän, johon on nimetty jäsen hyvinvointialueelta, valtiovarainministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä ja sisäministeriöstä. Ryhmän puheenjohtajaksi on nimetty lääketieteen tohtori Jaakko Herrala.

Arviointiryhmän tehtävänä on tehdä hyvinvointialuelain 122 §:n 3 momentin tarkoittama ehdotus tarvittavista toimista hyvinvointialueen tervehdyttämiseksi sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen palvelujen järjestämisen edellytysten turvaamiseksi. Lisäksi arviointiryhmän on käsiteltävä hyvinvointialue- ja maakuntajakolain (614/2021) 6 §:ssä tarkoitettu ehdotus hyvinvointialueen muuttamisen vireillepanosta.

Arviointiryhmä on kokoontunut järjestäytymiskokouksen lisäksi tähän mennessä kolme kertaa ja antanut kokouksen teemoista hyvinvointialueelle hyvinvointialuelain tarkoittamat toimenpide-ehdotuksensa.

Toimenpide-ehdotukset sosiaalihuollon palveluista

Arviointiryhmälle esiteltiin tilannekatsaus hyvinvointialueen johtamisjärjestelmiin ja suunniteltuihin muutoksiin. Arviointiryhmä merkitsee tilanteen tiedoksi. Hyvinvointialueen koko toiminta edellyttää rakenteellisia muutoksia ja siihen liittyen arviointiryhmä suosittaa, että alueen koko organisaatorakennetta tarkastellaan ja johtamisjärjestelmiä kevennetään.

Hyvinvointialue on esittänyt arviointiryhmälle sosiaalihuoltoa koskien laajan aineiston ja siihen liittyen merkittävän määrän yksityiskohtaisia toimenpide-ehdotuksia, joita alueella tullaan viemään jatkovalmistelun jälkeen eteenpäin. Arviointiryhmä pitää niitä perusteltuina ja oikeansuuntaisina. Hyvinvointialueella on päätösvalta sen järjestämisvastuun piiriin kuuluvissa asioissa, joten arviointiryhmä ei ota kantaa hyvinvointialueen esittämiin yksityiskohtaisiin toimenpiteisiin.

Alueen sosiaalipalvelujen kustannukset eroavat merkittävällä tavalla maan keskimääräisistä, tarvevakioiduista kustannuksista. Tilanne ilmenee myös THL:n arviointiraportista. Erityisesti iäkkäiden sekä lasten, nuorten ja perheiden palveluissa kustannukset ovat huomattavasti muuta maata korkeammat. Iäkkäiden palvelut ovat hyvinvointialueen taloudessa nettokäyttökustannuksiltaan erittäin merkittävä, noin 307 M€ kokonaisuus

ja tarvevakioituna ne ovat noin 17 % maan keskimäärisiä kustannuksia kalliimmat. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut muodostavat nettokäyttökustannukseltaan noin 133 M€ kokonaisuuden ja ero maan keskimääräiseen, tarvevakioituun kustannukseen on noin 28 %.

Arviointiryhmä katsoo, että alueen sosiaalipalvelut ovat raskaita ja laitospainotteisia. Kustannuksiin liittyvän tilastoinnin perusteella alue panostaa merkittävästi palveluihin kaikilla tasoilla, mutta toimilla ei ole saatu aikaan sellaista vaikuttavuutta esimerkiksi raskaampien palveluiden purkamisessa, mitä toimintaan käytetyillä resursseilla olisi voinut edellyttää. Arviointiryhmä katsoo, että alueen sosiaalipalvelut vaativatkin kokonaisuudessaan merkittäviä rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia, vaikuttavuuden seuranta sekä ei- lakisääteisten palveluiden tarkastelua.

Edellä todettuun liittyen arviointiryhmä esittää hyvinvointialueelle hyvinvointialueesta annetun lain 122 §:n tarkoittamana toimenpide-ehdotuksena, että

- hyvinvointialue toteuttaa sosiaalihuollossa sellaiset palvelurakenne-, henkilöstö- ja organisaatiomuutokset, joita hyvinvointialuejohtajan talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen 2026–2030 taloudelliset tavoitteet edellyttävät. Tämä tarkoittaa alueen toimintakatteen paranemista noin kolmella prosentilla talousarviovuoden 2026 aikana.

Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa seuraavaa:

- hyvinvointialueella varmistetaan ensisijaisesti sosiaalihuollon ja terveydenhuollon yleislainsäädännön mukaisten ja lakisääteisten palveluiden saatavuus ja toteutuminen ennen raskaampien, erityislainsäädännössä säädettyjen palvelujen käyttöönottoa.
- palvelutarjonnan keventämistä kaikissa sosiaalihuollon asiakasryhmissä, ympärivuorokautisten palvelujen vähentämistä sekä palvelu- ja toimipisteverkon karsimista. Samanaikaisesti tulee kasvattaa digitaalisten sekä etäpalveluiden ensisijaisuutta ja käyttäjävolyyymia.

Arviointiryhmä katsoo, että edellä esitetyn toimenpide-ehdotuksen toteuttaminen edellyttää erittäin merkittäviä toimintatapoihin ja organisaatioon kohdistuvia muutoksia hyvinvointialueella. Muutosten toteutumista ja kustannusten kehittymistä on seurattava aktiivisesti ja poikkeamiin on puututtava välittömästi. Muutosten toteuttamiseksi arviointiryhmä suosittaa hyvinvointialuetta myös kiirehtimään yhden asiakastietojärjestelmän käyttöönottoa sekä varmistamaan, että alueella on kokonaisuutena yhteneväiset toimintamallit ja palveluiden myöntämisen perusteet. Arviointiryhmä kehottaa myös toteuttamaan sisäistä jatkuvaa kustannuslaskentaa ja varmistamaan kustannusrakenteen tarkastelu, että toimipisteiden kustannustiedot ovat vertailtavissa. Lisäksi tulee varmistaa organisaatio- ja palveluverkkomuutoksiin liittyvä henkilöstökustannusten pieneneminen.

Toimivalta

Hallintosääntö § 17

Esittelijä

Vs. hyvinvointialuejohtaja Kallimo Kati

Päätösehdotus

Aluehallitus merkitsee arviointiryhmän tekemät toimenpide-ehdotukset tiedoksi ja lähettää ne edelleen tiedoksi aluevaltuustolle.

Päätös